

Natalija Živković*

KAZNENA POLITIKA SUDOVA U POGLEDU UBIJANJA I ZLOSTAVLJANJA ŽIVOTINJA

Životinje su osećajna bića koja poput ljudi mogu da iskuse bol, patnju, strah i stres. Propisane sankcije za učinioce kaznenih dela protiv životinja su blage. Za osnovni oblik krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja zaprećena je novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine, za teži i poseban oblik do tri godine, a za prekršaje iz Zakona o dobrobiti životinja predviđena je samo novčana kazna. Međutim, „kaznena politika” sudova bi se mogla opisati kao „upozoravajuća politika” jer sudovi mnogo češće izriču mere upozorenja nego kazne, čak i u slučajevima gde je izražena svirepost i bezobzirnost prema drugom živom biću. U prvom delu rada je ukazano na društveni značaj sankcionisanja učinilaca kaznenih dela protiv životinja, skretanjem pažnje da su naučna istraživanja i praksa pokazali da nasilje nad životinjama neretko vodi nasilju nad ljudima i da se kažnjavanjem učinilaca faktički štite i životinje i ljudi. Drugi deo rada bavi se kritičkim preispitivanjem propisanih sankcija i ukazivanjem na uporednopravna rešenja. U trećem delu rada prikazano je istraživanje iz prakse koje predstavlja statistički prikaz „kaznene politike” sudova za krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja u periodu od 2006. do 2022. godine. Takođe je izložen određen broj presuda kako bi se videlo koje sankcije su izrečene za određene radnje izvršenja.

Ključne reči: *Životinje; ubijanje i zlostavljanje; kaznena politika; sudovi; praksa;*

1. UVOD

Nekada u prošlosti ljudi su sa ravnodušnošću mučili, povređivali i ubijali životinje. Takva ponašanja nisu nailazila na širu društvenu osudu, jer iako je opštepoznata činjenica da su životinje bića koja dišu, žive i umiru, nije postojala svest da, poput ljudi, imaju osećanja i mogu da iskuse bol, patnju, strah, stres, ali i ljubav i radost. Primera radi, Dekart, poznati mislilac iz 17. veka, tvrdio je da su životinje

* Doktorantkinja na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu, nataly.zivkovic@gmail.com.

složene mašine koje je stvorio Bog, da ne osećaju bol, zadovoljstvo niti bilo koje drugo osećanje, da funkcionišu poput sata i da kada cvile jer ih seku nožem to ne znači da pate.¹ Pod uticajem hrišćanske misli i drugih religijskih shvatanja, čovek je sebe stavio u središte kreacije, a druga živa bića potčinio sebi i svojim potrebama. Ovakvi stavovi su bez preispitivanja prihvaćani u Evropi sve do 18. veka, a svest da prema životinjama treba humano postupati javlja se kada su ljudi polako počeli da zauzimaju stavove relativno drugačije od crkve. O potrebi humanog postupanja prema životinjama govorili su Leonardo Da Vinči, Đordano Bruno, Fransoa Volter, Žan-Žak Ruso, Džeremi Bentam, a konačno otrežnjenje je došlo sa Darwinovom teorijom o evoluciji kojom je ljudima ukazano da nisu posebna tvorevina stvorena po slici Božijoj, razdvojena od životinja.²

Svest ljudi o potrebi humanog postupanja prema životinjama se dakle formirala tokom novog veka. Jedna od posledica takvog preobražaja svesti je da su mnoge države poslednjih decenija donele posebne zakone o zaštiti životinja i takođe krivičnim zakonodavstvom inkriminisale određena ponašanja ljudi prema životinjama. U našoj zemlji je 2006. godine članom 269 Krivičnog zakonika³ propisano krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja⁴, a 2009. godine je donet Zakon o dobiti životinja⁵ koji kaznenim odredbama propisuje 85 prekršaja. Dakle, ubijanje, povredavanje, mučenje, zlostavljanje životinja i narušavanje njihove dobiti na drugi način je kaznenopravno sankcionisano u našoj državi. Pitanja koja se postavljaju su da li se zakoni primenjuju u praksi, tj. da li se učinioci kaznenih dela protiv životinja privode pravdi i kojim sankcijama sudovi kažnjavaju učinioce, odnosno da li izrečene sankcije ostvaruju svrhu kažnjavanja. Odgovor na prvo pitanje se može pronaći u statističkim podacima koji govore da je od 2006–2022. godine doneto svega 378 osuda za krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja, a u periodu 2009–2022. godina donete su samo 263 osuđujuće presude za prekršaje iz Zakona o dobiti životinja.⁶ Poređenjem ovih podataka sa činjenicom da je u navedenom vremenskom periodu u praksi ubijeno i zlostavljano na stotine hiljada životinja, dolazi se do zaključka da se zakonske norme koje štite životinje primenjuju tek sporadično.⁷

- 1 Peter Singer, *Animal Liberation – The Definitive Classic of the Animal Movement*, 40th anniversary edition, Open road integrated media, New York, 2015, 291–294.
- 2 Više o istoriji odnosa čoveka prema životinjama vid. P. Singer, *op. cit.*, 271–308.
- 3 Krivični zakonik – KZ, *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019.
- 4 Prvobitni naziv krivičnog dela je bio ubijanje i mučenje životinja, dok je izmenama i dopunama Krivičnog zakonika izmenjen tako da glasi ubijanje i zlostavljanje životinja.
- 5 Zakon o dobiti životinja – ZDŽ, *Službeni glasnik RS*, br. 41/2009.
- 6 Podaci o broju osuda za krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja su dobijeni korišćenjem podataka koji se nalaze u 34 biltena Republičkog zavoda za statistiku za punoletne i maloletne učinioce krivičnih dela, a koji se odnose na period 2006–2022. godina. Vidi npr. Republički zavod za statistiku, *Bilten – punoletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji*, 2022, Beograd, 2023; Republički zavod za statistiku, *Bilten – maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji*, 2022, Beograd, 2023. Podaci o broju osuđujućih presuda za prekršaje iz ZDŽ pribavljeni su slanjem zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja svim prekršajnim sudovima u zemlji.
- 7 Zvanični podaci o broju ubijenih i zlostavljenih životinja u našoj zemlji ne postoje, a informacije o tome se stiču kroz rad udruženja i organizacija za zaštitu životinja, istaknutih aktivista, sopstvenim istraživanjem i prikupljanjem informacija sa društvenih mreža.

2. DRUŠTVENI ZNAČAJ SANKCIONISANJA UČINILACA KAZNENIH DELA PROTIV ŽIVOTINJA

Osnovni razlog zbog koga je potrebno sankcionisati učinioce kaznenih dela protiv životinja je potreba da se uspostavi generalna i specijalna prevencija, odnosno da se životinje zaštite od budućih protivpravnih ponašanja ljudi. Zlostavljanje životinja i nasilje nad ljudima imaju određene zajedničke karakteristike. Žrtve su živa bića koja mogu da osećaju bol i patnju, kao i da ih fizički ispolje, a takođe može doći do gubitka života, odnosno do smrti ili uginuća. Zato bi ljudi trebali da imaju i iskazuju saosećanje i prema jednoj i prema drugoj vrsti žrtve – čoveku i životinji.⁸ U vezi tvrdnje da životinje treba da se zaštite zbog vrednosti koju imaju same po sebi kao živa bića, može se postaviti pitanje zaštitnog objekta krivičnog dela ubijanja i zlostavljanje životinja koje se u teoriji javlja kao sporno. Često se, polazeći od postavke da objekt krivičnopravne zaštite mogu da budu samo čovek i njegove osnovne vrednosti (život, telo, zdravlje, imovina, bezbednost i sl.), ne i životinja, ističe da kao zaštitni objekt navedenog krivičnog dela treba videti osećanja ljudi prema životinjama.⁹ Ipak objekt krivičnopravne zaštite ne treba tumačiti samo kao „osećanja ljudi prema životinjama”, već kao nužnost da se zaštita pruži svim živim bićima, sastavnim delovima biosfere, koja raspolazu jednakim pravom na život kao i čovek, imajući u vidu da i one imaju osećanja, da mogu pate, osećaju strah, bol i stres.¹⁰

Drugi razlog potrebe sankcionisanja učinilaca kaznenih dela protiv životinja je činjenica da je nasilje nad životinjama jedan od prvih indikatora poremećaja ličnosti koji neretko vodi nasilju nad ljudima. Tako se u priručnicima za dijagnostiku i lečenje psihijatrijskih i emocionalnih poremećaja navodi da je okrutnost prema životinjama kriterijum za poremećaj ponašanja.¹¹ Nasilje nad životinjama se vrši na istoj dinamici moći i kontrole koja često obeležava i nasilje nad intimnim partnerom, seksualne napade, zlostavljanje dece i druga nasilna antisocijalna ponašanja.¹² Mnoga istraživanja pokazuju da su izvršioци svirepih i okrutnih zlodela nad ljudima, svoju kriminalnu karijeru započinjali nasiljem nad životinjama.

FBI je otkrio da je istorija nasilja prema životinjama jedna od osobina koja se redovno pojavljuje u evidenciji serijskih silovatelja i ubica.¹³ Primera radi, početkom 1990-ih godina serijski ubica K. Džesperson osuđen je na doživotni zatvor jer

- 8 Frank Ascione, „Animal Abuse and Youth Violence”, *Juvenile Justice Bulletin*, September 2001, 3.
- 9 Stav da kao zaštitni objekt treba videti osećanja ljudi prema životinjama vidi Zoran Stojanović, *Komentar Krivičnog zakonika*, Službeni glasnik, Beograd, 2018, 864. Više na temu zaštitnog objekta krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja vidi Igor Vuković, „Ubijanje i zlostavljanje životinja kao krivično delo (član 269 Krivičnog Zakonika)”, *Zbornik radova: Životinje i pravo* (ur. Marija Karanikić Mirić, Marko Davinić, Igor Vuković), Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2016, 57–61.
- 10 Vanja Bajović, „Ubijanje i zlostavljanje životinja”, *Bilten Višeg javnog tužilaštva u Beogradu*, br. 3, Više javno tužilaštvo u Beogradu, Beograd, 2023, 71–72.
- 11 PETA, „Animal Abuse & Human Abuse: Partners in Crime”, <https://www.peta.org/wp-content/uploads/2021/06/AnimalAbuseHumanAbuse.pdf>, 03.08.2024.
- 12 Randall Lockwood, Phil Arkow, „Animal Abuse and Interpersonal Violence: The Cruelty Connection and Its Implications for Veterinary Pathology”, *Veterinary Pathology*, vol. 53, no. 5, 2016, 910.
- 13 PETA, *op. cit.*

je ubio najmanje osam žena, a poznato je da je u prošlosti batinao krtice, zatim ubijao pse i mačke, dok je u jednom intervjuu izjavio da je uživao u davljenju životinja jer je osećaj isti kao kada su u pitanju ljudi. Serijski ubica i kanibal Dž. Damer nabijao je na kolac glave pasa i mačaka, dok je E. Šriner koji je silovao i izbo nožem dečaka od sedam godina, u komšiluku bio poznat po mučenju pasa i vešanju mačaka.¹⁴ Slični slučajevi zabeleženi su i u našoj praksi. Prema navodima medija i udruženja za zaštitu životinja, u dvorištu D. Jakupeka koji je 2007. godine ubio svog prijatelja i njegovog petogodišnjeg nećaka nađeno je na desetine ubijenih mačaka. M. Nikolić koji je 2022. godine ubio svoju dvogodišnju pastorku prijavljivan je policiji da je zlostavljao psa, a U. Blažića koji je u selima Dubona i Malo Orašje kod Mladenovca ubio devet i ranio 13 ljudi, komšije su prethodno prijavljivale zbog mučenja i ubijanja pasa.¹⁵ Međutim, navedene prijave za ubijanje i zlostavljanje životinja nisu podnete tužilaštvu jer u praksi policija ovakve slučajeve uglavnom samo konstatuje službenom beleškom, bez daljeg procesuiranja.¹⁶

U studiji koja je objavljena od strane Ministarstva pravde SAD je naglašeno da se nasilju nad životinjama ne posvećuje dovoljno pažnje i da je ono najčešće jedna od „crvenih zastavica” koje ukazuju na poremećaj u ponašanju i emocionalnom razvoju koji kasnije često dovodi do povređivanja ljudi i vršenja krivičnih dela sa elementima nasilja.¹⁷ Studija objavljena 2013. godine, pokazala je da je 43% učinilaca masakra u školama prethodno vršilo nasilje nad životinjama, najčešće prema psima i mačkama.¹⁸ Pored toga, studije i praksa su pokazali da su oni koji na neki način učestvuju u borbama životinja, po pravilu upleteni u svet droge, pranja novca, ilegalnog oružja i ilegalnog kockanja. Skoro svaka racija borbe pasa uključuje i otkrivanje i zaplenu ilegalnih droga, a u dve trećine slučajeva dolazi do zaplene ilegalnog oružja.¹⁹

Iz svega navedenog nesporno proizlazi da nasilje nad životinjama i nasilje nad ljudima imaju dosta zajedničkih karakteristika, a najvažnija je da su u oba slučaja žrtve živa bića koja imaju osećanja. Ljudi se razlikuju, imaju drugačije vrednosti, prioritete i stepen empatije, ali se kažnjavanjem okrutnosti prema životinjama ne štiti samo životinja, već se kažnjava okrutnost i svirepost u čoveku i preventivno utiče na druge da takva dela ne čine.²⁰

14 PETA, *op. cit.*.

15 Primera radi, neki od medijskih naslova o zlostavljanju i ubijanju životinja od strane navedenih zločinaca su sledeći: „Jakupek pio krv žrtava i jeo delove tela”, https://rtv.rs/sr_lat/vojvodina/jakubek-pio-krv-zrtava-i-jeo-delove-tela_30123.html, 09.03.2024; „Mućio je psa, tukao i bacio – komšije monstuma koji je ubio dete (2) u Zaječaru otkrivaju njegovu nasilnu prošlost”, <https://www.blic.rs/vesti/hronika/otac-iz-zajecara-koji-je-ubio-dete-poznat-po-nasilnickom-ponasanju/4cw5w83>, 09.03.2024; „Meštani o ubici iz Mladenovca: ubijao pse sa 10 godina, tukao dedu!”, <https://vojvodinauzivo.rs/mestani-o-ubici-iz-mladenovca-ubijao-pse-sa-10-godina-tukao-dedu/>, 09.03.2024.

16 Tako i V. Bajović, *op. cit.*, 70–71.

17 Stephanie Verlinden, Michel Hersen, Jay Thomas, „Risk factors in school shootings”, *Clinical Psychology Review*, vol. 20, no. 1, 2000, navedeno prema V. Bajović, *op. cit.*, 71.

18 Animal Legal Defense Fund, „The Link Between Cruelty to Animals and Violence Toward Humans”, dostupno na <https://aldf.org/article/the-link-between-cruelty-to-animals-and-violence-toward-humans-2/>, 02.03.2023.

19 Randall Lockwood, *Dogfighting – A Guide for Community Action*, ASPCA, New York, 2012, 7.

20 V. Bajović, *op. cit.*, 72.

3. SANKCIJE ZA UBIJANJE I ZLOSTAVLJANJE ŽIVOTINJA

Ubijanje i zlostavljanje životinja sankcionisano je odredbama Krivičnog zakonika i Zakona o dobrobiti životinja.²¹ Članom 269 KZ propisano je krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja koje čini ko kršeći propise ubije, povredi, muči ili na drugi način zlostavlja životinju, za šta je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine.²² Teži oblik postoji ako je delo izvršeno prema većem broju životinja ili prema životinji koja pripada posebno zaštićenoj životinjskoj vrsti, a predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok se poseban oblik dela odnosi na održavanje borbi između životinja, kao i na organizovanje kladenja i kladenje na takvim borbama i zaprećena je kumulativno kazna zatvora od šest meseci do tri godine i novčana kazna. Kod osnovnog oblika novčana kazna, s obzirom na zaprećenu kaznu zatvora, može iznositi 120–240 dnevnih iznosa, odnosno 50.000 – 500.000 dinara, a kod težeg i posebnog oblika najmanje 180 dnevnih iznosa, odnosno najmanje 100.000 dinara.²³ Sa druge strane, Zakon o dobrobiti životinja je kaznenim odredbama propisao 85 prekršaja koji sankcionišu ponašanja kojima se narušava dobrobit životinja, a za sve prekršaje zaprećena sankcija je novčana kazna i to u rasponu 5.000 – 50.000 dinara za fizičko lice, 50.000 – 500.000 dinara za preduzetnika, 100.000 – 1.000.000 dinara za pravno lice i 10.000 – 50.000 dinara za odgovorno lice u pravnom licu i za odgovorno lice u organu jedinice lokalne samouprave.

U kontekstu propisanih sankcija potrebno je napomenuti da su radnje ubijanja i zlostavljanja životinja sankcionisane i Krivičnim zakonikom kao krivično delo i Zakonom o dobrobiti životinja kao prekršaji, tj. bića prekršaja iz ZDŽ se prepliću sa bićem krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja. Kako na normativnom planu nije jasno razgraničeno koje radnje predstavljaju krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja, a koje prekršaje iz ZDŽ, bitno je da li će u konkretnom slučaju biti

- 21 Pored krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja iz člana 269 KZ i prekršaja iz Zakona o dobrobiti životinja, kao osnovnih vidova kaznenopravne zaštite životinja od ubijanja i zlostavljanja, i drugi zakoni takođe propisuju pojedine prekršaje koji sankcionišu određena ponašanja prema životinjama. Na primer, Zakon o zaštiti prirode („Sl. glasnik RS”, br. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – ispr., 14/2016, 95/2018 – dr. zakon i 71/2021) predviđa da će se prekršajno kazniti ko preduzima radnje kojima se mogu ugroziti strogo zaštićene vrste biljaka, životinja, gljiva i ptica i njihovih staništa (čl. 126, st. 1, tač. 11 u vezi čl. 74).
- 22 Kada je krivično delo ubijanje i mučenje životinja propisano 2006. godine, za osnovni oblik dela bila je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do šest meseci. Izmenama i dopunama KZ 2009. godine, za osnovni oblik dela je povišena zaprećena kazna zatvora na godinu dana, a izmenama i dopunama KZ 2019. godine, povišena je na dve godine zatvora.
- 23 Opšti maksimum za izricanje novčane kazne je milion dinara, a za krivična dela učinjena iz koristoljublja 10 miliona dinara. To znači da za teži oblik krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja novčana kazna u određenom iznosu može iznositi 100.000 – 1.000.000 dinara, a za poseban oblik 100.000 – 10.000.000 dinara jer se on vrši iz koristoljublja. Takođe je članom 66 Zakona o prirodi propisano da ko nedozvoljenom radnjom u odnosu na pojedine primerke strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta životinja prouzrokuje štetu dužan je da je naknadi. Ovo je vid građanskopravne odgovornosti koja postoji uporedo sa krivičnom odgovornošću kada se radi o zaštićenoj životinjskoj jedinki i visina štete se određuje prema odštetnom cenovniku. Vid. Pravilnik o odštetnom cenovniku za utvrđivanje visine naknade štete prouzrokovane nedozvoljenom radnjom u odnosu na strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste (*Službeni glasnik RS*, br. 37/10).

pokrenut krivični ili prekršajni postupak protiv učinioca jer od toga zavisi da li mu može biti izrečena samo novčana kazna ili i kazna zatvora.²⁴

Ako se težina određenog ponašanja, odnosno krivičnog dela može meriti po propisanoj kazni, proizlazi da zakonodavac ubijanje i zlostavljanje životinja smatra lakšim krivičnim delom. U tom smislu njegovu „težinu” poistovećuje sa povredom tajnosti pisama i drugih pošiljki, neovlašćenim objavljivanjem i prikazivanjem tuđeg spisa, portreta i snimka, sprečavanjem javnog skupa, nedavanjem izdržavanja i drugim krivičnim delima za čiji je osnovni oblik propisana ista kazna, odnosno kazna zatvora do dve godine ili novčana kazna. Iz ovakve sistematizacije proizlazi da zakonodavac jednako teškom povredom smatra kada vam komšija ubije psa ili kada neovlašćeno pročita pismo koje mu nije bilo namenjeno.²⁵

Zakonodavac je Krivičnim zakonikom propisao mnoga krivična dela sa elementima nasilja, ali je kod svega par takvih dela uključujući i ubijanje i zlostavljanje životinja, predvideo da za osnovni oblik maksimalna kazna ne prelazi dve godine zatvora. Po pravilu je kod krivičnih dela sa elementima nasilja maksimalna propisana kazna za osnovni oblik iznad dve godine zatvora, pa nije jasan *ratio legis* zašto je napravljen izuzetak za ubijanje i zlostavljanje životinja. Takođe, promatranjem Krivičnog zakonika uočava se da kada krivično delo za posledicu ima nanošenje drugome velikog bola, patnji, povreda, a pogotovo lišenje života, zakonodavac po pravilu ne propisuje novčanu kaznu kao moguću sankciju.

Ako pođemo od toga da je žrtva krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja živo biće koje ima osećanja i da se radi o krivičnom delu sa elementima nasilja, možemo povući paralelu između ovog dela i određenih krivičnih dela protiv života i tela. Za ubistvo čoveka zaprećena je kazna zatvora 5–15 godina, za teško ubistvo najmanje 10 godina ili doživotni zatvor, za tešku telesnu povredu zaprećena je kazna zatvora šest meseci do pet godina, a za laku telesnu povredu, što u praksi može biti i malo jači šamar, novčana kazna ili zatvor do jedne godine. Iako iz pravnih i drugih formalnih razloga život životinje ne možemo staviti na isti tas sa životom čoveka, očigledno je da postoji suviše veliki jaz u propisanim sankcijama, pa time i kažnjavanju.²⁶

Adekvatnost propisanih sankcija može se sagledati i iz vizure ostvarivanja opšte svrhe propisivanja i izricanja krivičnih sankcija, a ta svrha je suzbijanje dela kojima se povređuju ili ugrožavaju vrednosti zaštićene krivičnim zakonodavstvom (čl. 4, st. 2 KZ). U okviru opšte svrhe krivičnih sankcija (čl. 4, st. 2), svrha kažnjavanja je: 1) sprečavanje učinioca da čini krivična dela i uticanje na njega da ubuduće ne čini krivična dela; 2) uticanje na druge da ne čine krivična dela; 3) izražavanje društvene osude za krivično delo, jačanje morala i učvršćivanje obaveze poštovanja zakona;

24 O odnosu krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja i prekršaja propisanih Zakonom o dobrobiti životinja vid. Natalija Živković, „Odnos krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja sa prekršajima iz Zakona o dobrobiti životinja”, *Harmonius*, br. 1, 2021, 274–287; V. Bajović, *op. cit.*, 78–83.

25 V. Bajović, *op. cit.*, 84.

26 Natalija Živković, „Krivičnopravna zaštita životinja – (ne)primena zakona u praksi”, *Primena prava i pravna sigurnost – Zbornik radova 34. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava Slobodan Perović*, tom 4, Beograd, 2021-a, 84–85.

4) ostvarivanje pravednosti i srazmernosti između učinjenog dela i težine krivične sankcije (čl. 42 KZ). Dakle, potrebno je da propisane krivične sankcije omoguće ostvarivanje generalne i specijalne prevencije, kao i principa pravednosti i srazmernosti između učinjenog krivičnog dela i težine krivične sankcije.

Možemo poći od toga da je glavna prepreka izvršenju krivičnih dela moral, pa tek onda strah od kazne, kao i da će potencijalnog učinioca više zastrašiti postojanje izvesnosti kažnjavanja nego sama visina propisane kazne.²⁷ Ipak, strože propisana sankcija svakako bi doprinela širenju svesti da je ubijanje i zlostavljanje životinja zločin jer je žrtva živo biće koje ima osećanja i određeni broj potencijalnih učinilaca bi odvratila od izvršenja.

Zahtev da se ostvari princip pravednosti i srazmernosti pri kažnjavanju takođe ukazuje da propisane sankcije za krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja nisu adekvatne. Kriterijum da učinilac bude kažnjen srazmerno zlu koje je učinio teško da može biti ostvaren ako učinioca za mučenje i ubijanje iz hira, na primer, desetak konja možemo kazniti sa samo tri godine zatvora. Nesrazmera pogotovo dolazi do izražaja kada se radi o drastičnim slučajevima gde je ubijeno na desetine životinja ili kada je ispoljena krajnja surovost prema životinjama poput kasapljenja, odsecanja delova tela, razbijanja glava i slično, što se u praksi dešava.

Imajući u vidu sve navedeno, a posebno činjenicu da su životinje živa bića koja osećaju bol i patnju, kao i „kaznenu politiku” zakonodavca za druga krivična dela sa elementima nasilja, predlažemo sledeće zakonodavne izmene. Maksimalnu kaznu zatvora treba povisiti bar na pet godina za osnovni oblik krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja, odnosno bar na osam godina za teži oblik. Kada je reč o ubijanju životinja, kao i nanošenju velikog bola ili velikih patnji životinjama, trebalo bi kao sankciju predvideti samo kaznu zatvora.²⁸

Poseban oblik iz st. 3 koji se odnosi na borbe životinja je najteži oblik krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja, jer objedinjuje druge oblike ovog dela. On obuhvata podsticanje na agresivnost, psihičko i fizičko zlostavljanje, kao i ubijanje životinja, a sve to iz koristoljublja.²⁹ Zbog toga, kod ovog oblika treba ostaviti kumulativno propisano kažnjavanje novčanom kaznom i kaznom zatvora, s tim što kaznu zatvora sa zaprećenih šest meseci do tri godine treba dosta povisiti.

Propisane novčane kazne za prekršaje iz Zakona o dobrobiti životinja trebalo bi da ostvaruju svrhu prekršajnih sankcija, tj. kažnjavanja koje se ogleda u ostvarivanju generalne i specijalne prevencije izvršenja prekršaja i izražavanja društvenog prekora učiniocu.³⁰ Međutim, propisane novčane kazne, pogotovo za fizička lica koja

27 Stojanović ističe da se preventivno dejstvo postiže kažnjavanjem dovoljnog broj učinilaca srazmernom kaznom, a ne zaoštavanjem propisanih kazni. – Zoran Stojanović, „Preventivna funkcija krivičnog prava”, *Crimen*, br. 1, 2011, 21.

28 Primera radi, u hrvatskom pravu za krivično delo ubijanje ili mučenje životinja nije predviđena novčana kazna već samo kazna zatvora, pa čak i kada je delo izvršeno iz nehata. Vid. čl. 205 KZ (Kazneni zakon, „*Narodne novine*”, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22 i 114/23).

29 N. Živković (2021-a), op. cit., 85.

30 Vidi čl. 5 st. 2 i čl. 33 st. 2 Zakona o prekršajima („*Sl. glasnik RS*”, br. 65/2013, 13/2016, 98/2016 – odluka US, 91/2019, 91/2019 – dr. zakon i 112/2022 – odluka US).

iznose do 50.000 dinara, nisu dovoljno visoke da ostvare navedenu svrhu, posebno imajući u vidu propisane radnje izvršenja prekršaja iz ZDŽ i ciljeve koje učinioi njihovim vršenjem postižu.

Uporednopravno posmatrano, u pogledu kažnjavanja za ubijanje i zlostavljanje životinja prisutna su sledeća zakonodavna rešenja. U Turskoj je zaprećena kazna zatvora od šest meseci do četiri godine, bez mogućnosti izricanja novčane kazne. U Ujedinjenom Kraljevstvu, Rusiji, Irskoj, Indiji, kao i u brojnim državama SAD: Distriktu Kolumbija, Floridi, Džordžiji, Njujorku, Vašingtonu i drugim, maksimalna kazna iznosi pet godina zatvora. U Alabami, Teksasu i Luizijani kazna u određenim slučajevima može iznositi i do 10 godina zatvora. Pri tome, u mnogim državama SAD propisana je različita kazna za isto delo, zavisno od toga da li je učinilac povratnik.³¹ I u Grčkoj u određenim slučajevima može biti izrečena kazna zatvora do 10 godina, a u nekim slučajevima novčana kazna može iznositi 30.000 – 50.000 evra. U Španiji nisu propisane stroge zatvorske kazne, ali su novčane kazne visoke i za teške prekršaje protiv životinja iznose 50.001 – 200.000 evra. U Švajcarskoj je za nasilje nad životinjama zaprećena kazna zatvora do tri godine, dok novčana kazna zavisi od prihoda koje ima učinilac i bar teorijski može iznositi i preko jedan milion švajcarskih franaka.

4. KAZNENA POLITIKA SUDOVA

Sudeći po broju krivičnih prijava, krivično delo ubijanja i zlostavljanja životinja je relativno često u praksi, posebno ako se ima u vidu i visoka „tamna brojka”, odnosno broj neprijavljenih slučajeva. Primera radi, 2021. godine podneta je 231 krivična prijava za ubijanje i zlostavljanje životinja, od čega je samo 28 prijava rezultiralo podnošenjem optužnog predloga, što znači da je krivični postupak pokrenut samo u 12 % slučajeva?! Podaci su ilustrovani sledećom tabelom:

Godina	Broj krivičnih prijava	Broj podnetih optužnih predloga	Pokrenut krivični postupak u procentima
2021.	231	28	12,1%
2020.	192	21	10,9%
2019.	189	30	15,9%
2018.	195	23	11,7%
2017.	193	14	7,2%
2016.	185	16	8,6%
2015.	205	23	11,2%

Statistika pokazuje da se procentualno posmatrano, a u odnosu na broj krivičnih prijava, krivični postupci za ovo krivično delo jako retko pokreću, posebno ako se ovi podaci uporede sa drugim krivičnim delima iste težine, koja se u praksi relativno često vrše. Tako je primera radi iste godine podneto 263 krivične prijave za nedozvoljenu trgovinu, a krivični postupak je pokrenut u 122 slučaja (46%), 169

31 Propisane kazne u državama SAD-a vidi u „Animal Cruelty Laws State By State”, dostupno na <http://www.straypetadvocacy.org/PDF/AnimalCrueltyLaws.pdf>, 13.03.2024.

prijava za neovlašćeno bavljenje određenom delatnošću a 50 pokrenutih postupaka (29%), 1795 prijava za nedavanje izdržavanja i 1094 pokrenuta krivična postupka (61%). Iz analize su izostavljena krivična dela „iste težine” koja se relativno retko prijavljuju a samim tim pretpostavljamo da se i relativno retko vrše u praksi.³²

Ovo krivično delo u sebi svakako sadrži element nasilja, samo što se nasilje ne sprovodi prema čoveku, već prema drugom živom biću-životinji, ali njegovim izvršenjem učinilac nesumnjivo pokazuje nasilničke crte ličnosti, sadizam i nedostatak empatije. Ako se ono uporedi sa drugim krivičnim delima sa elementima nasilja, a ako izuzmemo ubistvo i njegove modalitete kao najteže krivično delo, podaci su sledeći- iste godine prijavljena je 831 teška telesna povreda, krivični postupak je pokrenut u 406 slučajeva (48,9%), bilo je 1216 krivičnih prijava za laku telesnu povredu od čega je pokretanjem krivičnog postupka rezultiralo 473 (38,9%),³³ 5663 prijave za nasilje u porodici, a krivični postupak je pokrenut u 2125 slučajeva (37,5%) i 924 prijave za nasilničko ponašanje od čega je krivični postupak pokrenut u 374 slučaja (40,5%).

Mali broj pokrenutih krivičnih postupaka za ubijanje i zlostavljanje životinja delimično se može obrazložiti i činjenicom da je u svim slučajevima u kojima je krivična prijava podneta protiv NN lica učinilac ostao nepoznat! To se donekle može pravdati time da „životinje ne govore našim jezikom”, pa ne mogu ni da posvedoče ko im je povredu naneo, ali ne umanjuje ni činjenicu da nadležni organi, u moru drugih po njihovom mišljenju „prioritetnijih” slučajeva, najčešće nisu zainteresovani da se ovakvim slučajevima bave, te retko preduzimaju dokazne radnje usmerene na rasvetljavanje ovog krivičnog dela i pronalaženje učinioca.

Kada je krivična prijava podneta protiv poznatog učinioca, ona se najčešće odbacuje (u više od 70% slučajeva), obično uz primenu uslovljenog oportuniteta ili zbog necelishodnosti krivičnog gonjenja, što ilustrujemo sledećom tabelom:

Godina	Broj krivičnih prijava - učinilac poznat	Odbačene krivične prijave	Uslovljeni oportunitet	Nepostojanje osnova sumnje/necelishodnost krivičnog gonjenja
2021.	117	89 (76%)	23	48
2020.	80	59 (73,7%)	23	27
2019.	102	72 (70,6%)	25	37
2018.	89	66 (74%)	22	38
2017.	96	82 (85%)	25	38
2016.	110	93 (84,5%)	30	53
2015.	75	52 (69%)	16	19

- 32 Primera radi, 2021. godine je bilo svega 5 krivičnih prijava za povredu tajnosti pisama i drugih pošiljki, 2 krivične prijave za sprečavanje održavanja glasanja, 7 za zloupotrebu prava na štrajk, 5 za dvoobračnost, 3 za nesavesno pružanje lekarske pomoći, 3 za zagađivanje hrane i vode za ishranu odnosno napajanje životinja, 9 za nadripisarstvo, iz čega proizilazi da se ova krivična dela „iste težine”, ako se težina meri po propisanoj kazni, u praksi daleko ređe vrše u poređenju sa krivičnim delom iz čl. 269 KZ.
- 33 Ovde treba imati u vidu da se krivični postupak za laku telesnu povredu pokreće po privatnoj tužbi, što znači da isključivo od volje oštećenog zavisi hoće li ga pokrenuti ili ne.

Krivično delo iz člana 269 KZ ima, statistički posmatrano, najveći broj odbaćenih krivičnih prijava, čak i kada se radi o poznatom učinocu. Razlog delimično leži u činjenici da se normativna obeležja ovog dela u velikoj meri preklapaju sa prekršajima iz ZDŽ, ali i u činjenici da tužilaštva ne prepoznaju značaj i stvarnu težinu ovog dela, olako odbacujući krivičnu prijavu usled „necelishodnosti” krivičnog gonjenja ili pak primene uslovljenog oportuniteta. Takvim postupanjem šalje se poruka da je ubijanje i zlostavljanje životinja „nekažnjivo”, čime se gubi dejstvo ove inkriminacije na polju generalne prevencije. Čak iako se krivični postupak pokrene, izrečene sankcije dodatno doprinose ovom zaključku i ilustrovane su sledećom tabelom:

Godina	Broj osuđujućih presuda	Kazna zatvora	Novčana kazna	Uslovna osuda	Sudska opomena
2021.	25	1	8	16	/
2020.	14	2	/	10	2
2019.	26	4 + 1 (kućni zatvor)	3	17	1
2018.	13	/	1	11	1
2017.	16	/	3	12	1
2016.	11	3	3	5	/
2015.	23	1	7	14	1

U periodu od 2006–2022. godine, tačnije od kada je ovo krivično delo uneto u naše zakonodavstvo, sudovi su doneli 349 osuđujućih presuda protiv punoletnih lica za krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja. Kazna zatvora je izrečena svega 30 puta. Od toga, pet učinilaca je osuđeno na do 2 meseca zatvora, desetoro na 2–3 meseca zatvora, devetoro je osuđeno na 3–6 meseci zatvora, pet učinilaca je osuđeno na 6–12 meseci zatvora i jedan na 2–3 godine zatvora.³⁴ Na kaznu kućnog zatvora osuđena su dva učinioca. Novčana kazna je izrečena 100 puta, dakle više nego trostruko u odnosu na kaznu zatvora. U samo pet slučajeva novčana kazna je izrečena u iznosu preko 100.000 dinara, ali ni tada nije prelazila 200.000 dinara. Štaviše, sudovi često ublažavaju novčanu kaznu koju izriču, primera radi novčana kazna od 10.000 dinara je izrečena 10 puta, a nije mogla biti izrečena osim ako nije bila maksimalno ublažena. Najviše puta je izrečena uslovna osuda, prema statistici u 196 od 349 slučajeva. Sudska opomena je izrečena 14 puta. Uslovna osuda i sudska opomena nisu kazne već mere upozorenja. To znači da 210, odnosno 60,17% osuđenih učinilaca sud nije kaznio, već ih je samo upozorio na neadekvatnost ponašanja i posledice ponovnog ogлуšenja o zakonske odredbe. Sud je takođe pet učinilaca proglasio krivim, a oslobodio od kazne, što u zbiru daje rezultat da 61,6% osuđenih lica nije kažnjeno. Drugim rečima, kaznom i to blagom je za 17 godina primene zakona sankcionisano samo 134 učinilaca krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja, dok je u praksi u tom vremenskom periodu ubijeno na stotine hiljada životinja.

34 Uvidom u osuđujuće presude pokazalo se da sudovi kazne zatvora na pet meseci i strože gotovo bez izuzetka izriču kao jedinstvenu kaznu kada je pored krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja učinilac izvršio i neko drugo krivično delo za koje mu se istovremeno sudi. Autor je pronašao samo jednu presudu gde su dva učinioca osuđena na kaznu zatvora iznad četiri meseca, a da se nije radilo o sticaju. Konkretno jedan učinilac je osuđen na devet meseci zatvora, a drugi na sedam meseci, zato što su izvršili ritualno ubistvo psa.

U periodu od 2006–2022. godine, za krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja osuđeno je 19 maloletnika, ali nikom nije izrečena vaspitna mera zavodskog karaktera. Izrečeno je 10 mera upozorenja i usmeravanja i devet mera pojačanog nadzora, konkretno, izrečena su tri sudska ukora, sedam posebnih obaveza, četiri mere pojačanog nadzora od strane roditelja i pet od strane organa starateljstva.³⁵

Kriterijumi koje zakonodavac propisuje za odmeravanje kazne su propisani kazneni raspon, svrha kažnjavanja i otežavajuće i olakšavajuće okolnosti. Posebno je značajno da izrečene kazne obezbede prevenciju izvršenja dela. Prevenciju pre svega obezbeđuje izvesnost da će učinilac biti kažnjen i zato nije dobro da u prevelikom broju slučajeva budu izrečene mere upozorenja jer to nisu kazne. Pored prevencije, svrha kažnjavanja je ostvarenje principa pravednosti, odnosno da učinilac bude kažnjen srazmerno zlu koje je učinio. U tom smislu, velika većina učinilaca uopšte nije kažnjena već je samo upozorena na ponašanje i svega par učinilaca je osuđeno na preko šest meseci zatvora, dok se sa druge strane u mnogim slučajevima sudilo zbog monstruoznih zločina nad životinjama. „Kaznena politika” sudova prema učiniocima krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja ne ostvaruje prevenciju izvršenja dela, niti pravednost i srazmernost pri kažnjavanju, a samim tim ni jačanje morala, što je sve svrha kažnjavanja. U pogledu propisanih kaznenih raspona, zaključuje se da sudovi kada izriču kazne, a ne mere upozorenja, to po pravilu, sa retkim izuzecima, čine blizu propisanih minimuma.

„Kaznena politika” bi trebalo da bude u skladu sa namerama zakonodavca o tome kako reagovati u konkretnim slučajevima i koje krivične sankcije izricati.³⁶ Međutim, zakonodavac nema preterani uticaj na vođenje „kaznene politike” od strane sudova.³⁷ Izricanje blagih kazni za ovo krivično delo ne deluje dovoljno preventivno u smislu zastrašivanja potencijalnih učinilaca. Učinioci ovakvih dela ne očekuju adekvatnu reakciju države, odnosno navedenim postupanjem šalje se poruka da je ubijanje i zlostavljanje životinja „nekažnjivo”, čime se gubi dejstvo ove inkriminacije na polju specijalne i generalne prevencije.³⁸

Statistika o „kaznenoj politici” prekršajnih sudova za prekršaje iz Zakona o dobrobiti životinja se ne vodi od strane državnih organa. Međutim, uvidom u određeni broj osuđujućih presuda primećeno je da prekršajni sudovi za prekršaje iz ZDŽ kao sankciju uglavnom izriču opomenu ili minimalnu novčanu kaznu u iznosu od 5.000 dinara, ponekad 6.000 dinara ili 10.000 dinara. Izricanjem opomena i tako blagih kazni se ne ostvaruje svrha primene prekršajnih sankcija. Ilustracije radi, za prekršaj napuštanja životinja izvršen je uvid u četiri presude kojima su izrečene jed-

35 Svi podaci o izrečenim sankcijama su dobijeni korišćenjem podataka koji se nalaze u 34 biltena Republičkog zavoda za statistiku za punoletne i maloletne učinioce krivičnih dela, a koji se odnose na period 2006–2022. godina. Vidi npr. Republički zavod za statistiku, *Bilten – punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji*, 2022, Beograd, 2023; Republički zavod za statistiku, *Bilten – maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji*, 2022, Beograd, 2023.

36 Zoran Stojanović, „Kaznena politika sudova”, *Glasnik Odeljenja društvenih nauka CANU*, br. 24, 2019, 67.

37 Z. Stojanović (2019), *op. cit.*, 78.

38 Tako i V. Bajović, *op. cit.*, 88.

na opomena, dve novčane kazne od 5.000 dinara i jedna od 6.000 dinara.³⁹ Vlasnik psa koji ne želi više da brine o svom ljubimcu, ukoliko ne može na drugi način da mu obezbedi odgovarajući smeštaj, mora da ostavi psa u prihvatilištu a ne na ulici, za šta se plaća novčana suma koja je veća od navedenih kazni, a njen tačan iznos zavisi od toga o kom prihvatilištu je reč. Dakle, vlasniku psa koji želi da se „reši” ljubimca, više se isplati da učini prekršaj, tj. da napusti psa i ostavi ga na ulici nego da postupi u skladu sa zakonom.

Na kraju, predstavljamo 13 presuda i rešenja, tj. njihove izreke, kako bi se videle koje sankcije su izricane za određene radnje izvršenja.⁴⁰

1. Okrivljeni koji je ubio psa rase „nemački ovčar” u vlasništvu oštećenog, tako što ga je ispred svoje kuće upucao iz lovačke puške i kasnije ga okačio o drvo, proglašen je krivim a oslobođen od kazne.⁴¹
2. Okrivljenom koji je ubio mačora, tako što je najpre zatvorio vrata od svog čardaka, a zatim metalnom kukom za skupljanje sena pokušao ubosti komšinicinog mačora koji je skakutao po čardaku bežeći od napada i na kraju ga usmrtio navedenom kukom, izrečena je sudska opomena.⁴²
3. Okrivljenoj koja je ubila dva psa „mešanca”, tako što je zbog ranijih nesuglasica sa komšinicom prišla ogradi oštećene i u njeno dvorište ubacila flašicu od 0,33l u kojoj se nalazio otrov u formi tečnosti, a kojoj flašici su prišli navedeni psi i pili iz nje, nakon čega su uginuli, izrečena je uslovna osuda na kaznu zatvora u trajanju od 30 dana.⁴³
4. Okrivljenom koji je ubio psa u vlasništvu oštećenog, tako što ga je namamio da mu priđe, nakon čega je psu ostrim metalnim delom sekire odsekao glavu i bacio ga na smetlište, izrečena je uslovna osuda na kaznu zatvora u trajanju od dva meseca.⁴⁴
5. Okrivljenom koji je ubio napuštenog psa, tako što ga je najpre uhvatio za prednje noge i više puta bacio i udario o betonski pločnik, a nakon toga je nogom snažno zgazio psa u predelu vrata, izrečena je uslovna osuda na kaznu zatvora u trajanju od dva meseca.⁴⁵
6. Okrivljenom koji je ubio psa i to štene starosti dva meseca, tako što ga je drškom za metlu udario više puta u predelu glave, a nakon toga ga je uhvatio za zadnje noge i udario više puta o asfaltnu podlogu, od čega je štene nakon sat vremena uginulo, izrečena je uslovna osuda na kaznu zatvora u trajanju od tri meseca.⁴⁶

39 Presuda Prekršajnog suda u Beogradu br. 96 Pr 88180/19 od dana 25.09.2020. godine; presuda Prekršajnog suda u Beogradu br. 86 Pr 93281/19 od dana 15.06.2020. godine; presuda Prekršajnog suda u Beogradu br. 144 Pr 97281/19 od dana 10.10.2019. godine; presuda Prekršajnog suda u Beogradu br. 3 Pr 128359/15 od dana 10.06.2016. godine.

40 Izreke presuda i rešenja nisu navedene od reči do reči, već su prepričane, ali bez menjanja suštine i detalja.

41 Presuda Osnovnog suda u Kragujevcu br. 9 K 2226/11 od dana 14.12.2011. godine.

42 Presuda Osnovnog suda u Senti br. 1 K 674/14 od dana 09.02.2015. godine.

43 Presuda Osnovnog suda u Senti br. 4 K 272/18 od dana 25.05.2018. godine.

44 Presuda Osnovnog suda u Loznici br. K 493/10 od dana 23.02.2010. godine.

45 Presuda Osnovnog suda u Požegi br. K 202/18 od dana 24.10.2018. godine.

46 Presuda Osnovnog suda u Leskovcu br. 5 K br. 1773/12 od dana 16.05.2014. godine.

7. Okrivljenom koji je ubio veći broj životinja i to 40 golubova raznih vrsta u vlasništvu oštećenog, tako što im je pokidao glave, izrečena je uslovna osuda na kaznu zatvora u trajanju od tri meseca.⁴⁷
8. Okrivljenom koji je mučio i zlostavljao životinju, tako što je pritvorio napuštenog psa, zatim ga vezao žicom i nabadao vilama, a potom podneo zahtev Službi komunalne zoohigijene da preuzmu životinju sa njegovog poseda, čija ekipa je došavši na lokaciju zatekla psa sa zabodenim vilama u predelu grudnog koša, vezanog žicom i manilom, izrečena je uslovna osuda na kaznu zatvora u trajanju od tri meseca.⁴⁸
9. Okrivljenom koji je mučio i ubio psa rase „terijer” nepoznatog vlasnika, tako što mu je u dvorištu porodične kuće sekirom odsekao noge, a zatim tupim delom sekire smrskao glavu, izrečena je uslovna osuda na kaznu zatvora u trajanju od četiri meseca.⁴⁹
10. Okrivljenom koji je ubio srnu, tako što je prilikom upravljanja putničkim motornim vozilom, krećući se putem naleteo na srnu, zaustavio vozilo, te je više puta armaturnim kleštima udario životinju u predelu glave, izrečena je uslovna osuda na kaznu zatvora u trajanju od šest meseci.⁵⁰
11. Okrivljeni koji je ubio psa, tako što je ispred ulaznih vrata kuće oštećene, motikom koju je prethodno uzeo iz podruma svoje porodične kuće, bez povoda i razloga više puta udario u glavu psa rase „labrador” u vlasništvu oštećene, osuđen je na novčanu kaznu u iznosu od 10.000 dinara.⁵¹
12. Dvojici maloletnika koji su ubili psa, na taj način što su namamili napuštenog psa „mešanca” koji se igrao sa druga dva psa na obali reke da im priđe i kada im je prišao uhvatili su ga za prednje i zadnje noge i bacili u nabujalu reku, usled čega je došlo do utopljenja psa, izrečene su vaspitne mere sudski ukor.⁵²
13. Maloletnik je došao do psa žuto-smeđe boje, starosti 10 godina, po imenu Milica, u vlasništvu oštećenog, nabacio joj omču oko vrata i ubacio je u džak, te je otišao u prostorije napuštenog magacina gde je najpre pokušao da udavi psa tako što ju je sve vreme držao podignutu u vazduhu sa omčom oko vrata, ali pošto nije mogao da je udavi onda je psa više puta snažno udario motkom u predelu glave od čega je uginula. Sutradan se vratio na mesto gde je ubio i ostavio psa, uzeo je nož kojim je uginulom psu odsekao glavu i druge delove tela i tako odsećene delove tela ostavio je na vratima magacina, a zatim se kroz par dana ponovo vratio i šibicama zapalio vatru na koju je stavio isećene delove psa da se peku i nakon toga ih ostavio na vratima magacina. Maloletniku je za mučenje i ubijanje psa izrečena vaspitna mera pojačanog nadzora od strane organa starateljstva.⁵³

47 Presuda Osnovnog suda u Bujanovcu br. K 73/17 od dana 12.06.2017. godine.

48 Presuda Osnovnog suda u Lazarevcu br. K 200/18 od dana 09.04.2019. godine.

49 Presuda Osnovnog suda u Požegi br. K 115/16 od dana 17.11.2016. godine.

50 Presuda Osnovnog suda u Zrenjaninu br. 6 K 660/11 od dana 26.12.2012. godine.

51 Presuda Osnovnog suda u Užicu br. 1 K 885/10 od dana 18.04.2011. godine.

52 Rešenje Višeg suda u Pirotu br. Km 7/13 od dana 11.04.2013. godine.

53 Rešenje Višeg suda u Somboru br. Km 38/11 od dana 05.09.2011. godine.

ZAKLJUČAK

Životinje, osećajna bića, potrebno je zaštititi od kažnjivih ponašanja ljudi radi njih samih, zbog vrednosti koju imaju kao živa bića. Zaštitom životinja se takođe štite i ljudi od svireposti koja se nalazi u učinocima monstroznih dela protiv životinja. Propisani kazneni rasponi za krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja govore da zakonodavac ovo krivično delo smatra lakšim, što je s obzirom na prirodu dela neopravdano, pa sud nema mogućnost da izrekne kaznu preko dve godine zatvora, odnosno tri ako se radi o težem ili posebnom obliku dela.

Sud ima zadatak da izrekne sankciju koja će ostvariti generalnu i specijalnu prevenciju i princip pravednosti i srazmernosti. Međutim, „kaznena politika” sudova u pogledu ubijanja i zlostavljanja životinja ne oslikava čak ni težnju zakonodavca na koji način treba kazniti učinioce, jer sudovi vode „upozoravajuću politiku”, odnosno daleko češće izriču mere upozorenja nego kazne. U periodu od 2006 do 2022. godine, kažnjeno je samo 134 osuđenih učinilaca (38,4%). Kazne su, sa retkim izuzecima, izricane blizu propisanog minimuma, pri čemu je novčana kazna trostruko češće izrečena u odnosu na kaznu zatvora. Posebno zabrinjava činjenica da su uslovne osude izricane u slučajevima gde su izvršeni svirepi zločini nad životinjama poput odsecanja delova tela, smrskanih, otkinutih glava i slično. Sudovi u velikoj većini slučajeva ne koriste zakonsku mogućnost da kaznom zatvora kazne učinioce surovih dela izvršenih nad živim bićima koja osećaju patnju i bol. Izricanje mera upozorenja u preko 60% slučajeva, uglavnom ublaženih novčanih kazni i retko kad kazni zatvora na par meseci, šalje poruku potencijalnim učinocima da ubijanje i zlostavljanje životinja nije kažnjivo. Zbog toga ova inkriminacija gubi dejstvo na polju generalne i specijalne prevencije, a zlodela nad životinjama u većini slučajeva ostaju praktično „nekažnjena”.

LITERATURA

- „Animal Cruelty Laws State By State” <http://www.straypetadvocacy.org/PDF/AnimalCrueltyLaws.pdf>
- Animal Legal Defense Fund, „The Link Between Cruelty to Animals and Violence Toward Humans”, <https://aldf.org/article/the-link-between-cruelty-to-animals-and-violence-toward-humans-2/>
- Ascione F., „Animal Abuse and Youth Violence”, *Juvenile Justice Bulletin*, September 2001.
- Bajović V., „Ubijanje i zlostavljanje životinja”, *Bilten Višeg javnog tužilaštva u Beogradu*, br. 3, Više javno tužilaštvo u Beogradu, Beograd, 2023.
- Vuković I., „Ubijanje i zlostavljanje životinja kao krivično delo (član 269 Krivičnog Zakonika)”, *Zbornik radova: Životinje i pravo* (ur. Marija Karanikić Mirić, Marko Davinić, Igor Vuković), Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2016.
- Živković N., „Krivičnopravna zaštita životinja – (ne)primena zakona u praksi”, *Primena prava i pravna sigurnost – Zbornik radova 34. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava Slobodan Perović*, tom 4, Beograd, 2021.
- Živković N., „Odnos krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja sa prekršajima iz Zakona o dobrobiti životinja”, *Harmonius*, br. 1, 2021.

- Lockwood R., *Dogfighting – A Guide for Community Action*, ASPCA, New York, 2012.
- Lockwood R., Arkow P., „Animal Abuse and Interpersonal Violence: The Cruelty Connection and Its Implications for Veterinary Pathology”, *Veterinary Pathology*, vol. 53, no. 5, 2016.
- PETA, „Animal Abuse & Human Abuse: Partners in Crime”, <https://www.peta.org/wp-content/uploads/2021/06/AnimalAbuseHumanAbuse.pdf>, 03.08.2024.
- Singer P., *Animal Liberation – The Definitive Classic of the Animal Movement*, 40th anniversary edition, Open road integrated media, New York, 2015.
- Stojanović Z., „Kaznena politika sudova”, *Glasnik Odeljenja društvenih nauka CANU*, br. 24, 2019.
- Stojanović Z., *Komentar Krivičnog zakonika*, Službeni glasnik, Beograd, 2018.
- Stojanović Z., „Preventivna funkcija krivičnog prava”, *Crimen*, br. 1, 2011.

PRAVNI IZVORI

- Zakon o dobrobiti životinja – ZDŽ, *Službeni glasnik RS*, br. 41/2009.
- Zakon o zaštiti prirode, *Službeni glasnik RS*, br. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – ispr., 14/2016, 95/2018 – dr. zakon i 71/2021.
- Zakon o prekršajima, *Službeni glasnik RS*, br. 65/2013, 13/2016, 98/2016 – odluka US, 91/2019, 91/2019 – dr. zakon i 112/2022 – odluka US.
- Kazneni zakon, *Narodne novine*, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22 i 114/23.
- Krivični zakonik – KZ, *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019.
- Pravilnik o odštetnom cenovniku za utvrđivanje visine naknade štete prouzrokovane nedozvoljenom radnjom u odnosu na strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste, *Službeni glasnik RS*, br. 37/10.

BILTENI

- Republički zavod za statistiku, *Bilten – maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji*, 2022, Beograd, 2023.
- Republički zavod za statistiku, *Bilten – punoletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji*, 2022, Beograd, 2023.
- *Korišćeni su i svi drugi bilteni RZS za punoletne i maloletne učinioce krivičnih dela doneti od 2007–2023. godine.

Natalija Živković
PhD Candidate at the Faculty of Law,
University of Belgrade

PUNITIVE POLICY OF THE COURTS REGARDING THE KILLING AND ABUSE OF ANIMALS

Summary

Animals are sentient beings that, like humans, can experience pain, suffering, fear and stress. Prescribed sanctions for perpetrators of crimes against animals are mild. The basic form of the crime of killing and abusing animals is punishable by fine or up to two years in prison, the more serious and special form is punishable by up to three years in prison, and a fine is provided for violations of the Animal Welfare Act. However, the „punitive policy” of the courts could be described as a „warning policy” because the courts more often impose warning measures than punishments, even in cases where cruelty and indifference to another living being is expressed. In the first part of the paper, the social importance of sanctioning perpetrators of criminal acts against animals was pointed out, drawing attention to the fact that scientific research and practice have shown that violence against animals often leads to violence against people and that by punishing the perpetrators both animals and people are actually protected. The second part of the paper deals with a critical review of the prescribed sanctions and pointing to comparative legal solutions. In the third part of the paper is statistical representation of the „punitive policy” of the courts for the crime of killing and abusing animals in the period 2006–2022. A certain number of judgments are also displayed in order to see what sanctions were imposed for certain acts.

Key words: *Animals; killing and abuse; punitive policy; courts; practice.*